

בבא מציעא נ"ד

הדמאי אין לו חומש ולא ביעור אבל הגמרא מסתפקת, האם החומש מעכב את אכילת יש לו חומש לא מעכב מעשר שני מחוץ לירושלים שנחשב כשפודה פירות בשווי של ארבעה בחמישה זוזים החומש נכלל בפדיון והוא מעכב³⁷⁹, או לא כיון שהפדיון הוא בשווי הפירות והחומש הוא בנפרד. אמר רבינא, יש ראייה שהחומש אינו מעכב, ממה ששנינו במשנה מסכת דמאי. הדמאי אין לו חומש ואין לו ביעור. אבל יש לו קרן, מפני שקרן שמעכב בדאורייתא ישנו בדרבנן, חומש שלא מעכב בדאורייתא אינו בדרבנן.

לא נתן חומש לר"א יאכל לר"י לא יאכל אמר רבי נראים דברי ר"א בשבת ודברי ר"י בחול נתן את החומש. רבי אליעזר אומר יאכל, רבי יהושע אומר לא יאכל. אמר רבי נראין דברי רבי אליעזר בשבת, ודברי רבי יהושע בחול. ממה שרבי אמר נראין דברי רבי אליעזר בשבת, מותר לו לאכול את הפירות מפני כבוד שבת³⁸⁰, נראה שרבי אליעזר ורבי יהושע חולקים אפילו בחול. וממה שאמר נראין דברי רבי יהושע בחול, נראה שהם חולקים אפילו בשבת. ר"א סבר שחומש לא מעכב, ור"י סבר שחומש מעכב. ודחה רב פפא, לדברי הכל חומש לא מעכב. ומחלוקתם, שרבי יהושע סבר שלא יאכל עד שיתן את החומש מדרבנן, מפני שחוששים שמא יפשע ולא יתן חומש. ורבי אליעזר סבר שלא חוששים לפשיעה.

נתן קרן ולא חומש לר"א חילל לר"י לא חילל א' רבי נראים דברי ר"א בהקדש תובעין אותו בשוק ולא חוששים שיפשע ולא יתן את החומש. שואלת הגמרא, והרי מצינו שנחלקו אף לגבי הקדש, ששנינו, נתן את הקרן ולא נתן לו את החומש רבי אליעזר אומר חילל, וחכמים אומרים לא חילל. אמר רבי נראין דברי ר"א בהקדש, ודברי חכמים במעשר. ממה שרבי אמר נראין דברי ר"א בהקדש נראה שנחלקו אפילו במעשר. וממה שאמר נראין דברי חכמים במעשר, נראה שנחלקו אפילו בהקדש³⁸¹? אלא כך שנינו, אמר רבי יוחנן הכל מודים בשבת בהקדש שחילל. כיון שלומדים מהכתוב "וְיִקְרְאֶתָּהּ לְשֵׁבֶת עֹנֵג", שיש דין כבוד שבת. ועוד הואיל וגזברין תובעין אותו בשוק, ואין חשש שלא יתן חומש.

379 הקדש שווה מנה שחיללו על פרוטה מחולל ומסתבר ה"ה במעשר. כשאמר הוא וחומשו מחולל על פרוטה החילול מועיל. וכאן השאלה כשלא הזכיר את החומש במפורש. תוס'.

380 סובר שחומש אינו מעכב ובחול חוששים לפשיעה, ובשבת לא חוששים משום עונג שבת. תוס'.

381 תוס' הקשו שיתרצו כמו שמתרצים במס' חולין, נראין דברי ר"א לר"י. שאף ר"י לא חלק אלא במעשר. ואם גורסים שתי פעמים, נראין דברי ר"א ונראין דברי ר"י לא קשה דבר. תוס'.

הספק אם חומש של הקדש מתחלל על קרקע
 האם חומש של תרומה משתלם שלא מחולין

הסתפק רמי בר חמא, לגבי הקדש למדנו
 במסכת בכורות שאינו מתחלל על הקרקע³⁸²,

שנאמר: "וְיִסַּף חֲמִישִׁית בְּסֶף עֶרְבָךְ עָלָיו וְקָם לֹ"ם³⁸³. אולם מה הדין לגבי חומשו
 האם מתחלל על הקרקע? תרומה אינה משתלמת אלא מן החולין, שנאמר:
 "וַיִּנְתֵּן לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ" דבר הראוי להיות קדש. האם חומשה משתלם שלא מן
 החולין? מעשר אין מתחלל על האסימון, שנאמר: "וַיְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בַּיַּדְךָ", לרבות
 כל דבר שיש עליו צורה. האם חומשו מתחלל על האסימון. התגלגל הדבר ובא
 לפני רבא. אמר להם הכתוב אמר "עָלָיו" לרבות שחומשו כמותו³⁸⁴. אמר רבינא,
 אף אנו שנינו שחומשו כמותו³⁸⁵, הגונב תרומה ולא אכלה משלם תשלומי כפל
 דמי תרומה. אכלה משלם פעמיים קרן וחומש. קרן וחומש מן החולין, וקרן דמי
 תרומה. קרן נוספת עבור תשלומי כפל במעות כפי שוויה של תרומה בשוק.

אמר רבא, בגזל כתוב: "וַחֲמִשְׁתָּיו יִסַּף עָלָיו" ושנינו, נתן לו את הקרן ונשבע לו
 על החומש, הרי זה מוסיף חומש על חומשו³⁸⁶, עד שיתמעט הקרן פחות משוה
 פרוטה. בתרומה כתוב: "וְאִישׁ בִּי יֵאכַל קֹדֶשׁ בְּשִׁגְגָה וַיִּסַּף חֲמִשִּׁיתוֹ עָלָיו". ושנינו,
 האוכל תרומה בשוגג משלם קרן וחומש, אחד האוכל ואחד השותה ואחד הסך.
 אחד תרומה טהורה, ואחד תרומה טמאה משלם חומשה וחומש של חומש. ואילו
 במעשר לא כתוב בתורה שמשלם חומש על חומש, כגון אם חזר וחילל את
 החומש הראשון. ולא שנינו בזאת דבר³⁸⁷, ולא היה לנו ספק אם מוסיפים חומש
 על חומש³⁸⁸.

האם לומדים מהכתוב "ויסף חמישית"
 שבהקדש יש הרבה חמישיות או לא
 בהקדש כתוב: "וְאִם הַמִּקְדָּשׁ יִגָּאֵל אֶת בֵּיתוֹ וַיִּסַּף
 חֲמִישִׁית בְּסֶף עֶרְבָךְ עָלָיו וְהָיָה לֹ"ם ושנינו, הפודה
 את הקדשו מוסיף חומש. ומסתפקת הגמרא, מה הדין אם חזר וחילל את החומש,

382 לפי מי שאומר תלוש ואח"כ חיברו הוא תלוש דברי שמואל שאומר לקמן בונים בחול ואח"כ מקדישין
 מבונים. ואפ' אם הוא כמחובר, כיון שאם לא היה קדוש היה סופו להעקר נחשב כתלוש. תוס'.
 383 תוס' הקשו אם כסף דוקא אפ' מטלטלין לא, ואם לומדים מנזיקין ועבד לרבות שוה כסף הוא אפ' קרקע. וי"ל
 שלומדים בכלל ופרט ולא קרקע. וי"ל ש"כסף" הוא מיותר שהיה יכול לכתוב חמישית ערכך. וכן י"ל בבכור.
 תוס'.

384 אפ' שאין חומשו מעכב וא"כ אין חומשו כמוהו ולקמן יאמרו שאין מוסיף חומש על החומש. מפני שלומדים
 מ"עליו" רק שבדבר שמשלם קרן משלם חומש. תוס'.

385 היה יכול להביא את המשנה שאומרת שמשלם חומש של חומש וכיון שהחומש נעשה תרומה א"כ הוא
 משתלם מדבר שראוי להיות תרומה. אבל אפשר לדחות שמשלם כל דבר, ואם משלם מדבר שראוי להיות תרומה
 נעשה תרומה. או שעדיף להביא מכאן שנאמר במפורש שהחומש מן החולין. תוס'.

386 אפ' שלע' שנינו שצריך שייחד לו כלי או נטל וחזר והפקידו ס"ד שכיזון ובא מתורת חומש אין עליו קרבן
 וחומש. תו'.

387 לא שכן ולא שלא. ואפ' ששנינו במסכת מעשר שני סלע של חולין ומעשר שנתערבו מביא בסלע מעות ולא
 שנינו בסלע וחומש מעות. י"ל שלא חש להזכיר את אותו החומש. כמו שלא הזכירו מביא בסלע ובחומשו של סלע
 מעות אפ' שמוסיפים חומש על קרן שני. תוס'.

388 מפני שלא מצאנו בתורה רמז שמשלמים במעשר חומש על חומש. בגזל לומדים מהכתוב "וחמישיתיו" שיש
 חמישיות רבות, ובתרומה לומדים מהכתוב "ויסף" אבל במעשר כתוב רק "וחמישיתו יסף עליו". רש"י.

האם צריך להוסיף עליו חומש, שכשם שבתרומה מוסיפים חומש על חומש שנאמר "וְיִסַּף", וגם בהקדש כתוב "וְיִסַּף". או שיתכן ורק בתרומה כן, מפני שאם נקח את הוי"ו של "וְיִסַּף" ונטיל אותה על "חֲמִשִּׁית", וכמו שכתוב "חֲמִשִּׁיתוֹ" חמישיות רבות. אבל בהקדש שלא מופיע בפסוק פעמיים האות וא"ו, לא יוסיפו חומש על חומש. שואלת הגמרא, הרי הוא כהקדש שהתפיס באחר ונחשב להקדש שני, שעל זה אמר רבי יהושע בן לוי, על הקדש ראשון מוסיף חומש, על הקדש שני אין מוסיף חומש?

ואמר רב פפי לרבינא, רבא אמר שחומש הוא כתחילת הקדש ולא כסוף הקדש. רב טביומי אמר משם אביי, שהכתוב: "וְיִסַּף חֲמִשִּׁית בְּסוֹף עֲרֹבָךְ" מקיש את חומשו לכסף ערכו, כמו שמוסיף חומש על כסף ערכו, כך מוסיף חומש על חומשו³⁸⁹. ואמר רבא, טעמו של רבי יהושע בן לוי שאמר שמוסיף חומש על הקדש ראשון, ולא מוסיף חומש על הקדש שני הוא מהכתוב: "וְאִם הִמְקִדִישׁ יִגָּאֵל אֶת בֵּיתוֹ, הַמְקִדִישׁ וְלֹא הַמַּתְפִּיס"³⁹⁰.

כולה לשמים מועלים בה ולא בקדשים קלים תחילתה הקדש מוסיפים חומש ולא בסוף הקדש
בְּבִהְמָה הַטְּמֵאָה וּפְדָהּ בְּעֲרֹבָךְ, מה בהמה טמאה מיוחדת שתחילתה הקדש, וכולה לשמים, ומועלין בה. אף כל שתחילתה הקדש, וכולה לשמים מועלין בה. אמר לו רבי אלעזר אפשר לומר שכולה לשמים בא למעט קדשים קלים שאין בהם מעילה, כיון שיש בהם לבעלים חלק אין בהם מעילה³⁹¹. אבל מה בא למעט תחילת הקדש? האם תחילת הקדש הוא שיש בו מעילה, וסוף הקדש אין בו מעילה! שמא לא אמרת לענין מעילה ממש, במי שנהנה מן ההקדש. אלא אמרת לענין חומש³⁹² ולא בנהנה מההקדש עצמו, שמי שבא לפדות מן ההקדש אינו מוסיף חומש בסוף הקדש³⁹³ כשהתפיס בדבר אחר שהוא הקדש שני, וכרבי יהושע בן לוי? אמר לו התנא, כן, כך אמרתי.

389 מ"עליו" א"א לדרוש כמו שהתוס' פירשו לעיל עיין הע' 6, ומ"כסף ערכו" א"א לדרוש שלא יתחלל על הקרקע. שלא בא אלא לדרוש שאם החומש בעולם דינו כמו הקרן להוסיף עליו חומש. תוס'.

390 הקדש ומעשר הפוכים. במעשר לא מוסיפים חומש על חומש ובהקדש מוסיפים. במעשר מוסיפים חומש על חילול שני ובהקדש לא. תוס'.

391 היה אפשר להקשות שהפסוק אינו מדבר במעילה. תוס'.

392 אין להקשות הרי הקדש שני נתמעט מהכתוב "המקדיש" ולא המתפיס. וי"ל שהפסוק ההוא מדבר במקדיש ביתו, וכאן מדובר במקדיש בהמה טמאה שהיא מטלטלין. תוס'.

393 ומועלין בה הוא שמוסיף חומש, ונקרא מעילה מפני שגם במעילה וגם בפדיון מההקדש מוסיפים חומש. רש"י. תוס' הקשו הרי קדשים קלים אין מעילה ומוסיפים בהם חומש! ותירצו תוס' שבמסקנה בתורת כהנים מרבה גם קדשים קלים. והפירכא היא משום שלא העלה בדעתו את סוף הברייתא. תוס'.